

Autisme og Rusmiddelbehandling

*v/ psykolog Louise F. Andersen
Konsulentenheden Autismefokus
Specialområde Autisme*

Hvad er problemet?

- Berøringsangst pga. manglende viden
- "Tabt mellem to stole"
- Kommunikationsvanskeligheder i samtalebaseret intervention
- Manglende viden hos borgere om muligheder
- Overfokus på diagnose/misbrug

Tabere i den tværsektorielle stoleleg

”Det behandlingstilbud, jeg kom til, ikke vidste noget om autisme og rusmidler. Det var ikke mig selv, der opsøgte behandling, men mit bosted, der kørte mig derop. Det var et krav, for at man måtte bo der.

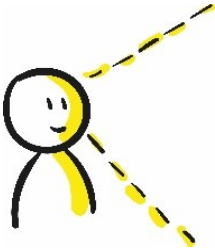
Jeg kunne ikke se, hvad de kunne hjælpe mig med, og jeg kunne ikke få det at vide - de ville jo bare snakke.

Jeg ville hellere have haft, at de havde fortalt mig noget, der kunne hjælpe med at stoppe - noget hjælp med det praktiske. Jeg synes ikke det hjalp, så jeg lod være med at komme der mere.

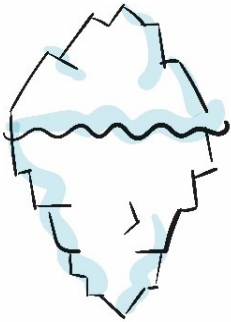
Personalet siger tit til mig, at de ikke håber, jeg begynder at ryge (hash) igen – men jeg er jo stoppet. Så bliver jeg irriteret og føler, at de beskylder mig for noget, jeg ikke har gjort.”

- Kristian, tidligere hashryger med autisme

I dette oplæg

- Indefra-perspektiv

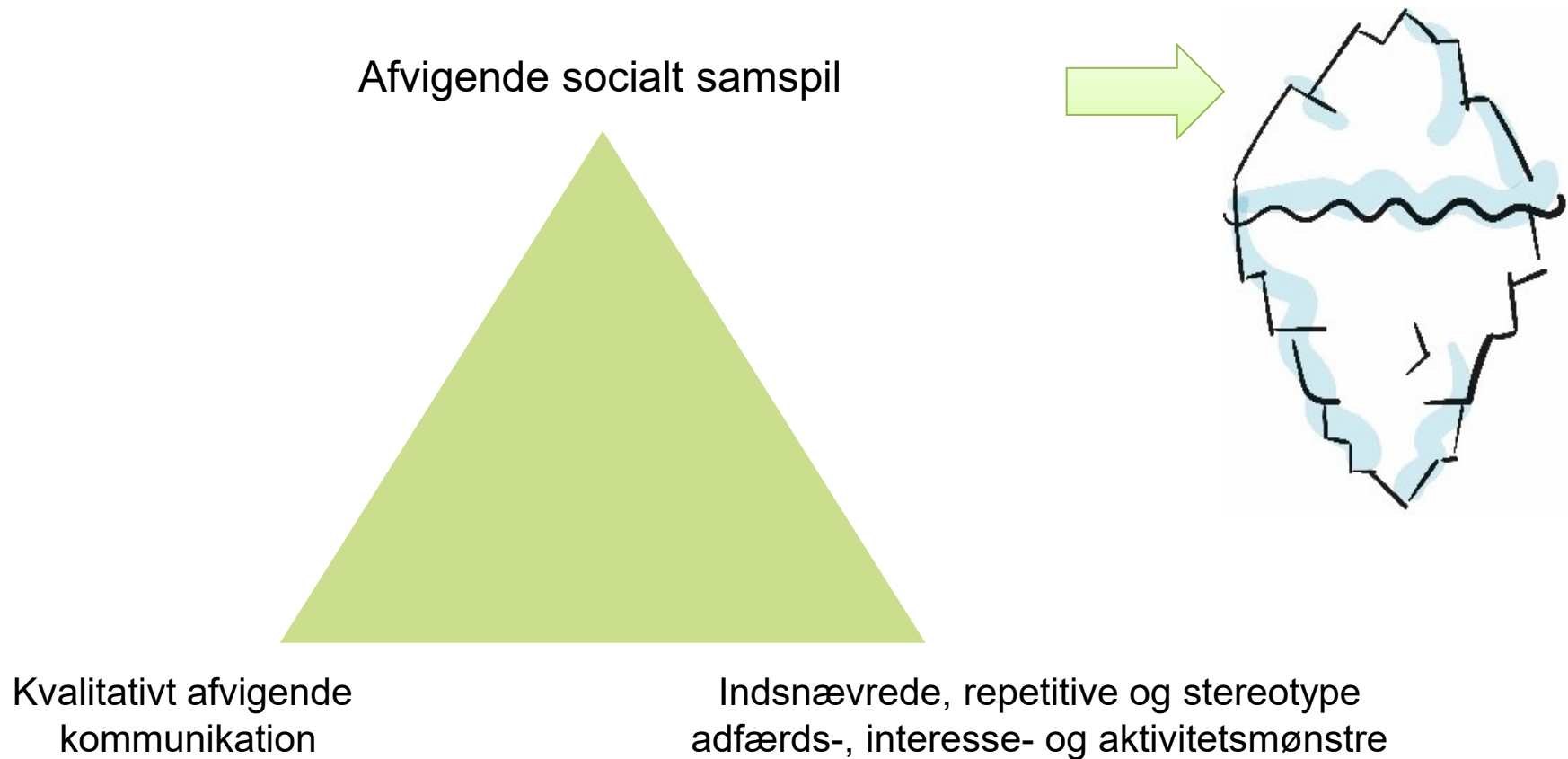

- Autismeforståelse

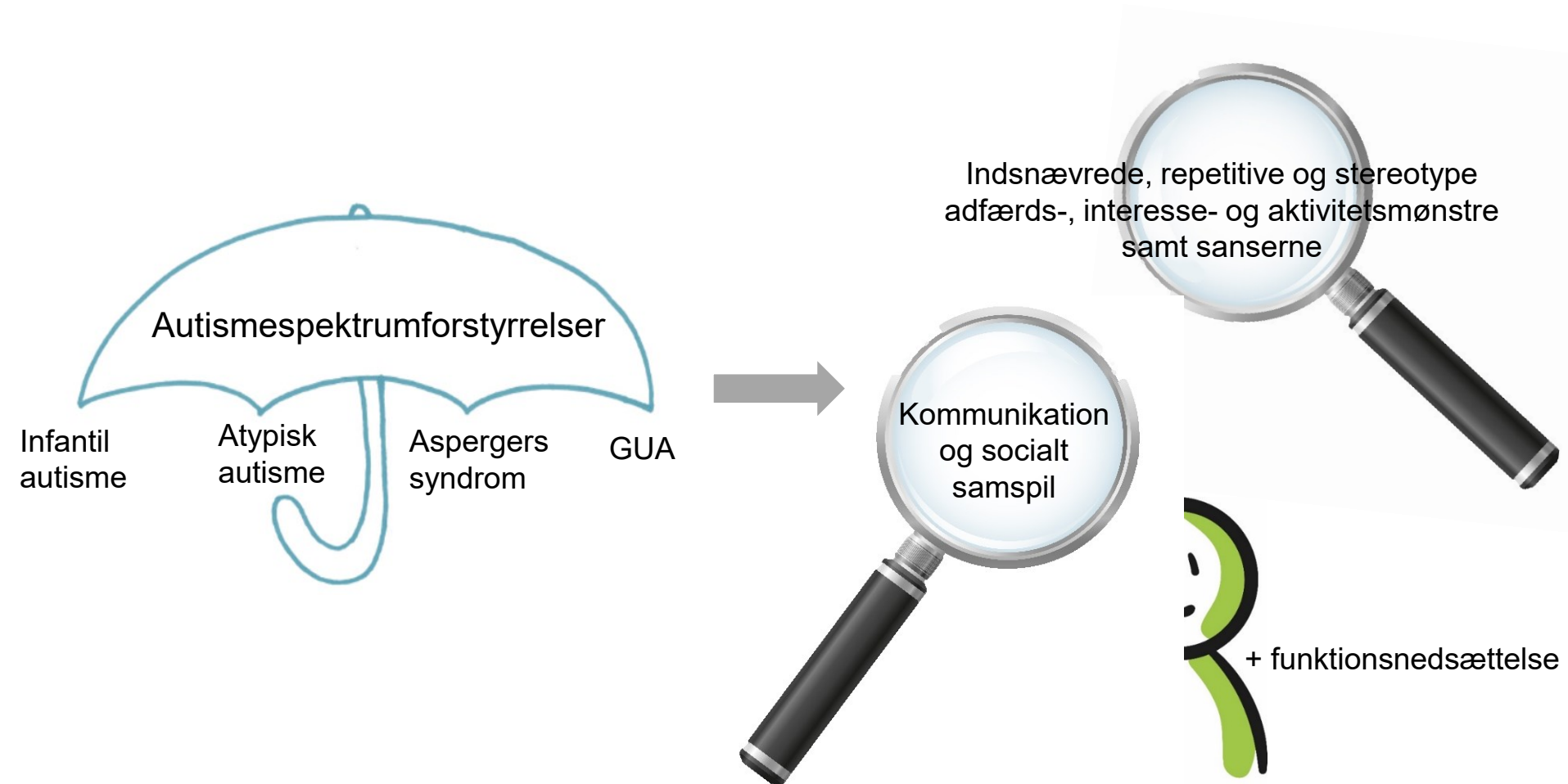

- Forslag til tilpasninger

Autismeviden – over overfladen

Diagnoser

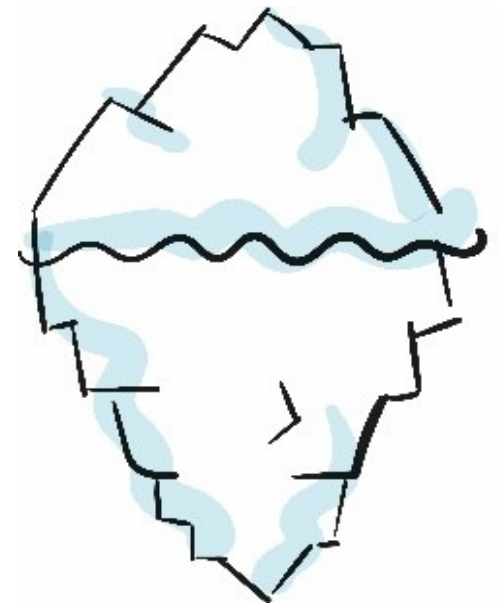
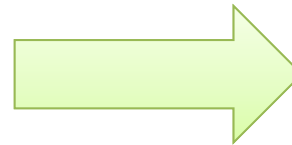
Hvad ved vi?

- Autisme er **ikke** en beskyttende faktor ifht. udvikling af overforbrug
 - Hyppigere forekomst end i normalbefolkningen, særligt med komorbiditet
 - Ofte senere begyndelsestidspunkt
 - Misbrug i familien øger sårbarheden
 - "Challenging to work with" – kommunikation og tidsforbrug
-
- Forskellige resultater fra forskellige studier

Haasbroek & Morojele, 2021

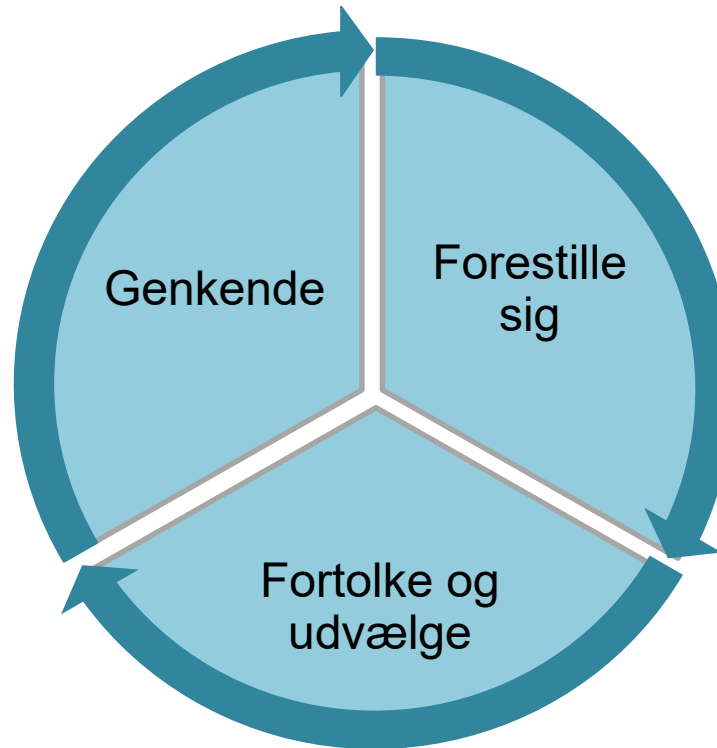
Under overfladen

- De mest anerkendte teorier lige nu
- Væsentligt for at forstå rusens funktion
- Mentalisering
- Eksekutive vanskeligheder
- Informationsbearbejdning
- Anderledes sensorisk bearbejdning

Mentalisering

- At registrere udtryk
- Fornemme følelsesmæssig aktivitet
- Genkende følelsen

- Forestille sig årsagen
- Inddrage sammenhæng mellem kontekst og udtryk

[Johan fortæller om Mentalisering](#)

- Udvælge forståelse
- Afveje handlemuligheder

[Esben fortæller om mentalisering](#)

Camouflering

- En strategi til at fremstå mere "normal" og undgå at falde udenfor
- Rusmidler kan bruges til at blende ind

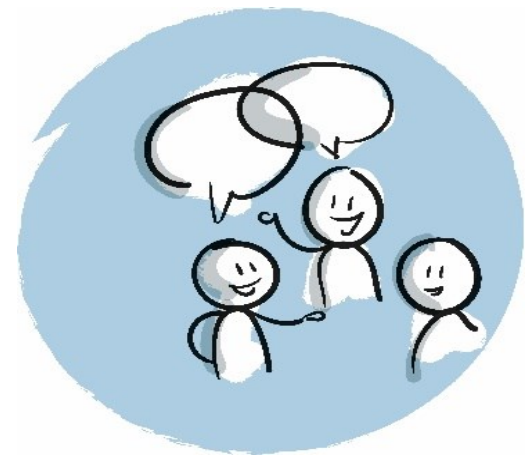
Rusmidler og mentalisering

Rusmidler kan måske:

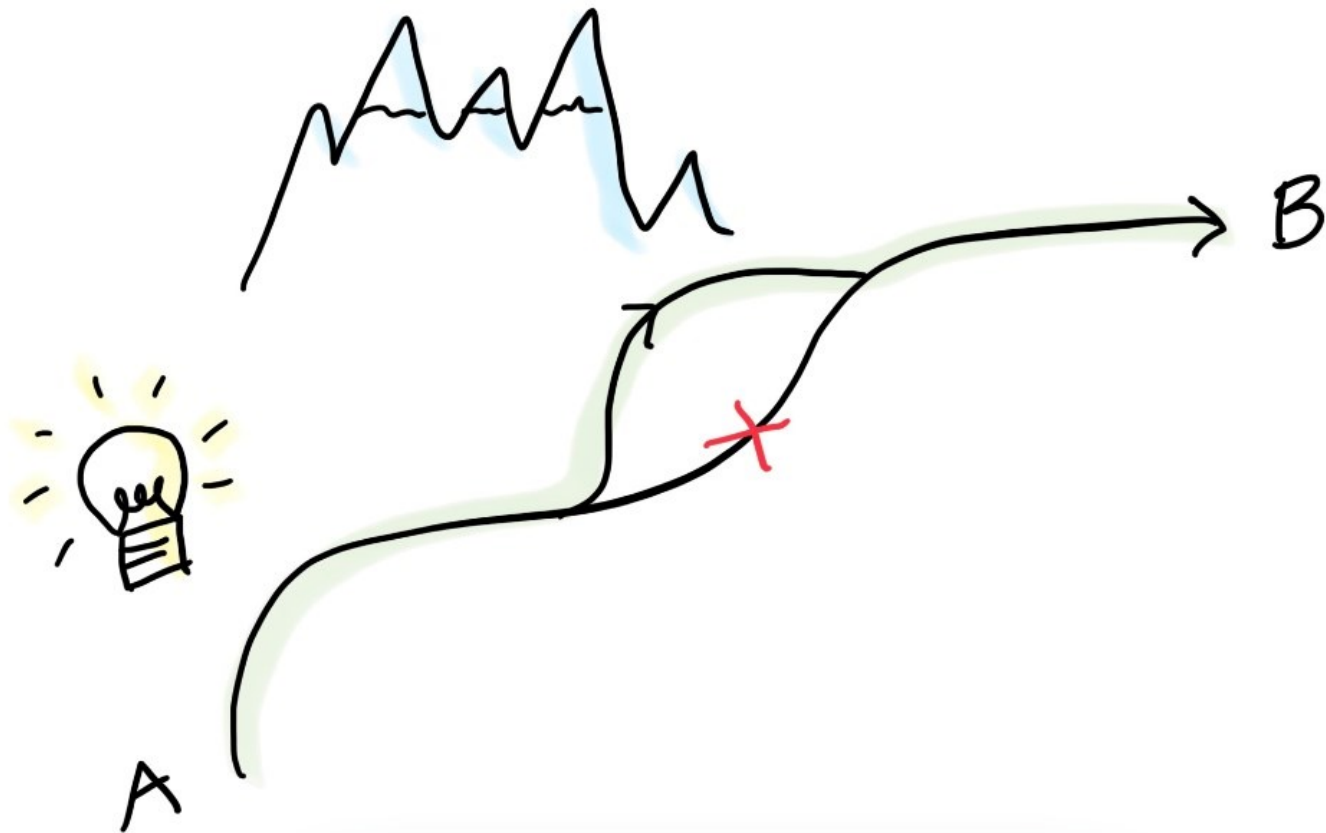
- Bedre (oplevelsen af) socialkommunikative færdigheder
- Afhjælpe tendens til social hæmning
- Dulme oplevelsen af sociale problemer
- Udgøre et socialt fællesskab med andre brugere af rusmidler
- Kopiadfærd/camouflering

Hvordan kan behandlingen tilpasses?

- Forberedelsesbrev (virkelig godt redskab!)
- "Undertekster"
- Tegneserie samtaler

Eksekutive vanskeligheder

Eksekutive vanskeligheder og autisme

Autisme	Autisme og ADHD	ADHD
Opmærksomhed	Opmærksomhed	Opmærksomhed
Fleksibilitet	Fleksibilitet	Fleksibilitet
Planlægning	Planlægning	Planlægning
Impulshæmning	Impulshæmning	Impulshæmning

Jo mørkere farve desto større grad af vanskeligheder

Craig et al. 2019

Hvor svært kan det lige være at lave sig en mad?

95 Trin til Mad

1. Han rejser sig fra sin stol
2. Går ud i køkkenet
3. Tænder lyset
4. Tænder for vandet
5. Kommer sæbe på hænderne
6. Vasker hænder
7. Slukker vandet
8. Tager håndklædet
9. Tørre hænder
10. Hænger håndklædet på plads igen
11. Går hen til skabet med tallerkener
12. Åbner lågen
13. Tager en tallerken
14. Lukker lågen
15. Går hen til køkkenbordet
16. Stiller tallerkenen på bordet
17. Går hen til skuffen med brød og bolle
18. Åbner skuffen
19. Vælger hvilken slag brød eller bolle, han vil have
20. Tager posen med brød eller bolle
21. Går hen til køkkenbordet, hvor tallerkenen står
22. Åbner posen og tager en skive brød eller en bolle
23. Lægger brødet eller bollen på tallerkenen
24. Lægger posen tilbage i skuffen
25. Lukker skuffen
26. Går tilbage til køkkenbordet
27. Går hen til skuffen med bestik
28. Åbner skuffen
29. Vælger en skærekniv (hvis det er en bolle)
30. Vælger en smørekniv
31. Lukker skuffen

32. Går hen til køkkenbordet med kniven/knivene
33. Lægger knivene på køkkenbordet
34. Skærrer bollen over
35. Lægger kniven på køkkenbordet
36. Tænker over, om bollen eller brødet skal ristes
37. Hvis ja, kommes bollen eller brødet i brødristeren
38. Brødristeren indstilles og tændes
39. Går hen til køleskabet
40. Åbner køleskabsdøren
41. Kigger i køleskabet for at finde ud af, hvad han vil have på brødet/bollen
42. Tager smørret ud
43. Går hen til køkkenbordet med smørret
44. Går tilbage til køleskabet
45. Kigger på alle hylderne og vurderer, hvad der skal på bollen/brødet
46. Tager kassen med pålæg ud
47. Lukker køleskabsdøren
48. Går hen til køkkenbordet og sætter kassen med pålæg
49. Kigger i kassen og vælger pålæg
50. Lægger pakken med det valgte pålæg på køkkenbordet
51. Tager brødet eller bollen ud af brødristeren og lægger på tallerkenen
52. Tager låget af smørret og lægger på køkkenbordet
53. Tager smørkniven
54. Vælger hvor meget smør, der skal på kniven
55. Kommer smør på brødet
56. Smører det ud - helt ud til kanten
57. Lægger kniven på køkkenbordet
58. Sætter låget på smørpakken
59. Tager det valgte pålæg og åbner pakken
60. Vælger hvor mange stykker (det er selvfølgelig skiveskåret - også evt. ost)
61. Lægger pålæg på brødet eller bollen (går ud fra, at der kun skal vælges én slags pålæg)
62. Lukker pakken med pålæg
63. Kommer pakken ned i pålæggaskassen og sætter pakken med smør ovenpå
64. Går over til køleskabet
65. Åbner køleskabsdøren
66. Sætter pakken med smør og pålæggaskassen ind i køleskabet
67. Lukker køleskabsdøren
68. Går hen til køkkenbordet

69. Tager kniven/knivene
70. Går hen til opvaskemaskinen
71. Åbner lågen
72. Sætter knivene i opvaskemaskinen
73. Lukker lågen
74. Går tilbage til køkkenbordet
75. Tager et stykke køkkenrulle
76. Tager tallerkenen med maden (og køkkenrullen) og går enten hen til spisebordet eller ind på værelset
77. Sætter tallerkenen ned
78. Spiser maden
79. Går tilbage til køkkenet med tallerkenen (og køkkenrullen)
80. Stiller tallerkenen på køkkenbordet
81. Åbner døren til skraldespanden
82. Trækker skraldespandsstativet ud
83. Åbner lågen på skraldespanden
84. Smider køkkenrullen ud
85. Lukker låget på skraldespanden
86. Skubber skraldespandsstativet ind
87. Lukker døren til skraldespanden
88. Åbner lågen på opvaskemaskinen
89. Trækker nederste "hylde" ud
90. Tager tallerkenen på køkkenbordet og sætter den i opvaskemaskinen
91. Skubber "hylden" ind
92. Lukker lågen på opvaskemaskinen
93. Tager karkluden
94. Tørre bordet for krummer eller andet
95. Skyller karkluden

DETTE ER KUN EN MAD - INGEN DRIKKEVARER

Kilde: Anne Skov Jensen,
overlevelsesguiden.dk

MEGET SVÆRT HVIS MAN ER UDFORDRET PÅ DE EKSEKUTIVE FUNKTIONER

Rusmidler og eksekutive funktioner

Rusmidler kan måske:

- Dulle konsekvenserne
- Blive en rutine/et adfærdsmønster, der er svært at bryde grundet vanskeligheder med at planlægge, initiere og nå i mål med alternative strategier
- Blive brugt til selvregulering

Case

- M, starten af 20'erne
- MDMA – til bookingmøder
- Kokain – til performance
- Amfetamin – til energi
- Benzodiazepiner – til at kunne sove bagefter

Hvordan kan behandlingen tilpasses

- Visualisering – vær kreativ (ikke kun med skemaer)
- Dagsorden og referat (gerne med tegninger)
- Påmindelser og konkrete strategier til alternative handlinger
- Meget små delmål – og hjælp til at få øje på de små fremskridt

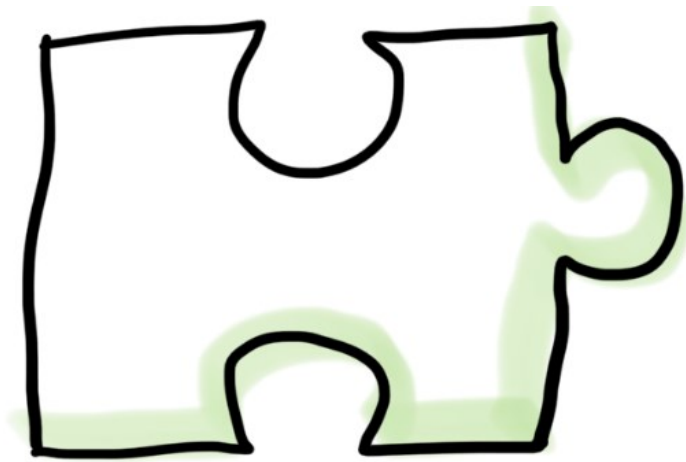

[Esben fortæller om visualisering af fremskridt](#)

[Esben fortæller om delmål](#)

Informationsbearbejdning

Helhedsfokuseret informationsbearbejdning – Tænker i helheder og sammenhænge

- Umiddelbart overblik og sortering af informationer ud fra helhed og sammenhæng
- Opnår en nogenlunde nuanceret forståelse, uden at have bearbejdet samtlige tilgængelige informationer
- Når hurtigt til en konklusion, som kan handles på
- Er i stand til at handle forskelligt afhængigt af sammenhængen
- Kan let overse mindre fejl og afvigelser

Detaljefokuseret informationsbearbejdning – Tænker sort/hvidt

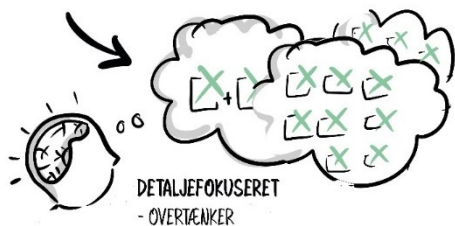
- Tænkning præget af absolutte forståelser eller opfattelser
 - Enten/eller sortering
 - Giver et smalt intenst fokus
 - Risiko for rigide forståelser og handlinger
 - Trives ofte med nøjagtige gentagelser og genkendelighed
 - Forstyrres af afvigelser og ændringer af de specifikke detaljer, som er vigtige for personens forståelse

Detaljefokuseret bearbejdning - visuelt

Kilde: Fra filmen Rain Man

Detaljefokuseret informationsbearbejdning – Overtænker

- Svært ved at sortere og vurdere betydningen af detaljer
- Tendens til at overtænke og/eller overnuancere
- Kan gøre det svært at tage beslutninger
- Kan medføre handlingslammelse
- Kan svare "*det ved jeg ikke*" til det meste, fordi det er svært at få styr på tankerne

Rusmidler og detaljefokuseret informationsbearbejdning

Rusmidler kan måske:

- Blive en detalje, der kobles til specifikke situationer/tilstande
- Blive en tryk og meningsskabende rutine
- Blive en særinteresse, der dyrkes på detaljeniveau
- Blive grundlag for identitetsfølelse
- Blive set i lyset af udelukkende gode ting – ikke i sammenhæng med de negative konsekvenser
- Bruges til at slukke for tankemylder

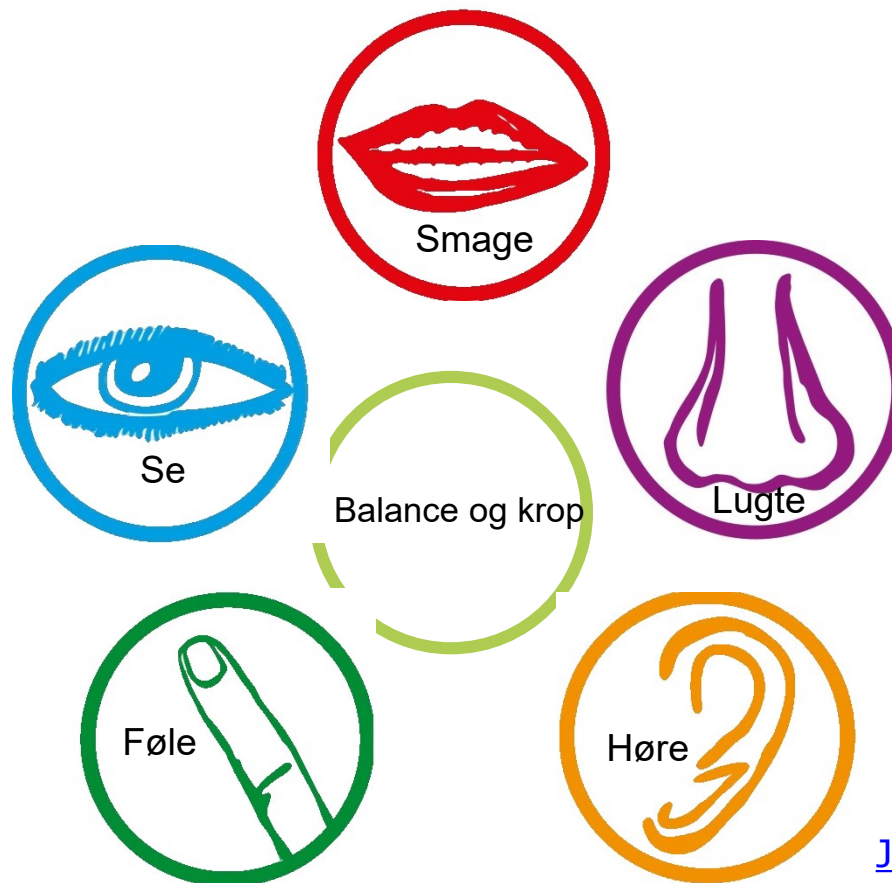

[Christopher fortæller om tankemylder](#)

Hvordan kan behandlingen tilpasses?

- Nysgerrig afstemning – hvad var det, der virkede/ikke virkede?
- Hjælp til at se sammenhænge
- Overblik over både positive og negative sider af rusmidler
- Overblik og sammensætning af en identitet uden for rusmiddelbruget
- Måske behov for at alle detaljerne er på plads – tid til at dvæle
- Bryde kæden af detaljer?

Anderledes sensoriske oplevelser

[Johan fortæller om sanser](#)

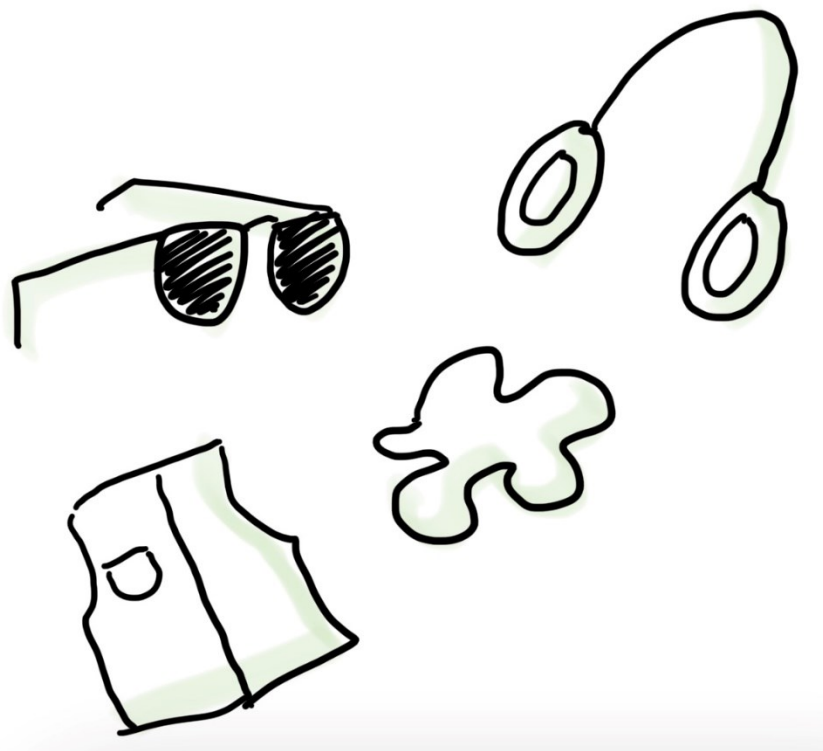
Rusmidler og sensorisk oplevelse

Rusmidler kan måske:

- Dulme de sanseindtryk, der opleves overvældende og ubehagelige
- Blive indtaget i uhensigtsmæssigt store mængder grundet nedsat evne til at mærke "hvornår noget er nok"
- Udgøre en sensorisk præference (smag, lyd, kropslig respons osv.)

Alternativer

- Sansekit (på baggrund af information fra borger)
- Proprioceptiv stimuli stabiliserer de andre sanser
- Yoga - stræk
- Fysisk organisering
- Alternativer

Autismeprofil - individuelt

- Husk også den kognitive profil
- Ofte har de autistiske mennesker ikke selv viden om teorierne
- Nysgerrighed bliver ekstra vigtig

Tilpasning af behandlingen

- "Har du ikke et skema, der kan bruges til autister?"
- "Hvad gør vi, når de ved mere end vi gør?"

- Rusens funktion er stadig vigtig

- Tid og nysgerrighed

- Visuel kommunikation

[Christophers ønske til behandling](#)

- Valgmuligheder og eksempler at spejle sig i

- Ikke altid anderledes

- Søvn
- Omgangskreds
- Tankemylder

[Johan fortæller om tips til
behandlingen](#)

Samarbejde mellem tilbud

- Vidensdeling
- Samarbejde om fremmøde/hjemmebesøg
- Samarbejde om hjemmearbejde
- Kompenserende tilbud
- Ikke for mange opgaver på en gang

[Johan fortæller - en ting ad gangen](#)

Hvad er det, I tilbyder?

"Jeg kunne ikke se, hvad de kunne hjælpe mig med, og jeg kunne ikke få det at vide - de ville jo bare snakke."

Hvad er det egentlig,
rusmiddelbehandling kan
tilbyde?

Spørgsmål?

Konsulentenheden Autismefokus

Specialområde Autisme

Louise F. Andersen, mail: loinad@rm.dk